

dernal, Lab. 1839; *AlcM*): veg. DCEC per a la formació castellana, a base d'una pron. bàrbara de l'oc. *guindatz* (-ATUS). *Guindana?* (BDC xi, 78). *Guindola*, del cast. *guindola* [1696].

CPT.: *Guindamaina* [Lab. 1839], format amb *amai-* 5
na imp. del verb *amainar*.

Guindaresa, guindaste, V. guindar Guindat, guinder, guinderar, guindola, V. guinda Guindola, V. guinda i guindar Guindoler, V. guinda 10

GUINEA, 'rebomboris, batibulls, cabòries torbadores', del nom de la Guinea africana, en el sentit figurat d'històries tàrtares, rondalles xineses, enraonies i llegendes improbables sobre terres remotes i assotades 15
per disturbis. □ 1.ª doc.: 1851, Escrig.

«Jarana o bulla, gresca, algazara» (Escrig); en el Princ. no ho recolliren els diccs. fins als publicats en el S. xx (Vogel, eds. tardanes de Lab.); *DBal.* («armar guineya»); *DAG.*: «bullanga, revolució» (Vic). I ja 20
l'usen escr. de c. 1860 a totes les regions de la llengua. Vegeu les cites de Verdager, Saisset i *AMAlcover* en *AlcM*, i des de Val. degué passar al murc. *guinea* «riña, pendència tumultuosa» (GaSoriano). En el Principat ha restat més com a mot de les comarques que 25
de Barcelona; jo només tinc nota d'haver-ho sentit a un pagès del poble de Montseny: «sempre em conta coses de no sé quines guerres o *ginéyas*...» (1933).

Però no devia tenir un to massa muntanyenc, donat l'ús que en fa Pitarra de cara al públic barceloní, encara que els interlocutors usen algun terme forà, en l'escena: «QUIM: Doncs això 's dirà a l'amo. / TÒFOL: Doncs també l'hi diré jo. / MÒNICA: Ves què tal: quina guinea! / MATEU: Què és això? TÒFOL: Que no senyor! (Tòfol ho diu al entrar y disputant 35
encara ab lo senyor Quim)» (*Si us plau per força, Gataades* I, 306); «Quina enrabuada tindrà 'l Cerdà! Veyam si s'acabarà d'una vegada aquesta guineya, qu' ara mateix això sembla una gàbia de boigs», *MnVayreda* (*Sang Nova*, v, § 3, 354). «Ja havíem assolit el collet de Santa Bàrbara i no ens mancava sinó guanyar el turó, on desitjàvem plantar l'arbret, quan en Xaneta profert un crit sord --- amb un moviment de consternació tràgica: —Sa meua guinea! —exclamà. —Hem fet tard! Ens han pispat es parany!», Ruyra (*La Pa-* 40
rada, 32; *O. C.*, 380a; i en el glossari: «1. Idea fixa i dolorosa; 2, batibull»).

Alguns hi senten un mot provinent de GUINEU: Camps Merc.: «guinea: gravia <'disputa brogidosas'>, galèra, baraias» amb l'observació «guineu en català és nom de *rabosa*, animal carnisser: a Menorca no hi ha guineus; però hi ha *guinèes*» (*Folk. Men.* I, 324 i n.). Justament això que diu ell mateix és fer-se una objecció: potser *guineu* no fou mai gaire conegut a Menorca, car *rabosa* hi és indubtablement usual de sempre. 55
Amb més forta raó podem oposar aquesta raó a Sainéan, quan suggereix la mateixa idea tot afegint-hi alguns mots de terres d'Oc, on certament el nom català de la volp no hi fou conegut. Altrament tampoc no hem de negar que la influència del nom de la bèstia 60

carnissera hagi ajudat entre nosaltres a ventar aquest foc. Però la coincidència formal amb el nom de la Guinea és tan perfecta que a penes hi pot haver dubte de la creació popular a base del nom del país africà.

Menys podem dubtar-ne encara, tractant-se d'unes terres on ja a l'Edat Mitjana el comerç català i la nostra navegació de cabotatge havia lligat fils; d'on parlà tant el saber enciclopèdic de Lull i d'Eiximenis; cap a on la predicació lulliana i els nostres hospitalers i mercedaris havien intentat seriosament d'orientar la nostra virior militar i negociadora. Cf. l'acc. de «guinea: espècie de mussolina d'Indies», *SLitCosta* 1869; BDC iv, 111, mena d'ocell, BDC x, 78; citada i ja amb gentilici cat. en Busa-N. 1507: «Guinea, regió d'Àfrica; guineà, -ana, home, cosa d'allà: ethiops, ethiopicus», D-1-3).

També en la llengua d'un país que encara s'hi interessà més per les mateixes raons, trobem consumat el mateix descabdellament: port. *guineia* «discussão, briga por palavras» (Figueiredo), popular especialment en el Sud del país, a la costa de l'Alentejo (Pombinho, *Falar de Reguengos, RLuc.* xxxvii, 239). D'altra banda en terres d'oc, sotmeses també a la influència dels ports catalans i llenguadocians, si bé el mot apareix un poc més modificat en el sentit o en la forma, en el fons és sempre el mateix: a Montpeller *guineio* 'gitanó' (cf. Spitzer, *ALSNSL* cxxxvi, 163-4); Luixon *guino* «désir violent» (Sarrieu, *RLR* xlvi, 361); i, en altres parlars d'oc, *gueino* «sornette» i semblants (aplegats per Sainéan, *BbZRPb.* x, 76).

GUINEU, mot original del català, d'origen incert; com que el *gui-* inicial suposa germanisme en una forma o altra, i els nombrosos paral·lels que, en els llenguatges veïns designen aquest animal, a base d'un antic nom de persona (fr. *renard*, cat. pirinenc *guilla*, basc *luki* o *azeari*, de *LUCIUS* i *ASINARTIUS*), pressuposen l'existència de versions diverses de l'epopeia animal, on la batejaren així, a manera de personatge astut o traïdorenc; d'altra banda, com que el gènere femení de *guineu*, i la singular terminació *-eu*, donada la fonètica històrica catalana, només poden venir de la terminació germànica *-HILD* —que és típica de noms de persona femenins—, ens veiem conduïts a identificar-lo amb el nom germànic *WINIDHILD*; es tracta d'un nom poc corrent, però famosíssim a la Catalunya comtal, i puix que *guilla* correspon també a un nom de dona germànic *WISILA* o *WISILÖ* (f. en gòtic), podem creure que es tracta d'aquests noms de dona; probt. no és casual el fet que coincideixin l'un i l'altre amb el nom de dues comtesses cèlebres: *WINIDHILD* la muller de Guifre I fundador del Casal de Barcelona, i *WISILA* la muller del comte Guifre I de Cerdanya (comtat que comprengué Conflent, Berguedà etc.), en curiosa coincidència amb les regions on són populars respectivament l'un i l'altre terme, cosa que pot explicar que precisament en elles es tingués la idea d'aplicar aquests pseudònims a l'animal, prenent-los com a símbol de la prudència i astúcia femenines; i fins s'ha fet la hipòtesi, no demostrada, que existiren versions locals de la